

Ramon Xuriguera surt finalment de la foscor

Una de les figures culturals més destacades dels anys 30, l'escriptor, articulista i activista Ramon Xuriguera, havia desaparegut dels manuals d'història de la literatura. Finalment, però, se li ha començat a fer justícia. L'acte de desgreuge s'ha concretat en un rigorós estudi biogràfic que desfà molts errors, i la reedició de dues novel·les, 'Volves grises', del 1932, i 'Desordre', del 1936.

Una de les novel·les catalanes dels anys 30 que reflectien millor la seva època, especialment la qüestió de l'emancipació femenina, i també una de les que va provocar més rius de tinta, abans i fins i tot durant la Guerra Civil Espanyola, era d'un autor molt conegut en el seu moment, com a narrador, articulista, assagista i traductor, i també com a activista cultural.

L'exili va allunyar-lo del seu país per sempre i mai no va poder refer els ponts amb l'interior, fins al punt que va desaparèixer de la memòria de la gent. I quan els professionals de la literatura han hagut de parlar-ne ho han fet de manera tan precipitada, que, a més de desconsiderar-lo, s'hi han entremencat cada dos per tres, amb el fatal resultat que bona part de la bibliografia generada per l'autor conté errors.

La novel·la es deia *Desordre* i la va publicar Proa a la prestigiosa col·lecció "A tot vent" el mes de febrer del 1936. I l'autor, Ramon Xuriguera. Nascut a Menàrguens, la Noguera, el 3 d'abril del 1901, era germà de Joan Baptista Xuriguera, també escriptor, avui dia només recordat pel manual *Els verbs catalans conjugats*.

Quan va editar *Desordre*, havia publicat una altra novel·la, *Volves grises*, i un volum de narracions, *Espills adormits*, i escrivia, o havia escrit, a una gran part de la premsa, diària i cultural, de Lleida

Ramon Xuriguera llegix *Le Monde*, a Bergerac, l'any 1958. Hi morí vuit anys més tard.

i de Barcelona, fins i tot a les millors publicacions, com ara *Mirador*.

Desordre va ser considerada per la crítica com la seva millor creació. Aquell autor que, amb l'exili i el desarrelament, caigué en l'ostracisme, era, als anys 30, una figura literària molt destacada.

Ara ho podem veure gràcies a Josep Camps i Arbós (Calèlla, Maresme, 1963), autor del primer gran estudi

dedicat a l'escriptor, *Ramon Xuriguera (1901-1966): biografia, activitat cultural i literatura*, editat per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

El filòleg –doctorat l'any 2005 a la UAB amb aquest estudi– ha completat el rescat de l'escriptor amb la reedició de *Desordre*, a Edicions de 1984, i de *Volves grises*, a les edicions El Cep i la Nansa. La reedició de *Desordre* té l'avantatge de reproduir-ne la versió definitiva, corregida per l'autor a l'exili.

L'autor la va descriure com l'estudi psicològic de tres personatges centrals, un dels quals cau en un complex d'inferioritat. Xuriguera hi retrata aquesta temàtica a partir de l'anàlisi psicològica de tres figures femenines –germanes, rebels i de classe mitjana–, Marta, Adriana i Helena, que evidenciaran tres maneres diferents d'entendre l'emancipació femenina.

Entre el març i l'octubre del 1936, van aparèixer, a banda de les entrevistes, divuit ressenyes i crítiques sobre *Desordre*, ha comptabilitzat el biògraf de Ramon Xuriguera.

Domènec Guansé va afirmar a *La Rambla* que era una de les novel·les catalanes que reflectien millor els nostres temps. Tots els comentaris posaven en relleu la modernitat del tema i el tractament que s'hi donava, si bé alguns no s'estaven de retreure-li certes mancances, com ara de confondre l'estilització amb l'esterilització expressiva, com va dir Joan Teixidor al diari *La Publicitat*.

Entre els crítics que van analitzar l'obra hi havia, a més de Teixidor i Guansé, noms tan coneguts i prestigiosos com els de Maurici Serrahima, Josep Palau i Fabre, Rafael Tasis, Lluís Montanyà, Josep Janés i Olivé, Ramon Vinyes, Ramon Esquerra i Màrius Torres.

La crítica va polemitzar sobre l'obra i Palau i Fabre va replicar, des de *La Humanitat*, la visió negativa de Teixidor. El futur alquimista va trobar que el pretès esquematisme denunciat per Teixidor quedava superat per la sensació de densitat i amplitud. De totes maneres, va coincidir amb Teixidor en les limitacions de l'estil de l'autor, i en concret en el fet que la seva llengua creava un tel que eclipsava el sentit.

Potser aquesta limitació estilística, aquest tel que eclipsa el sentit, explica

ARXIU RAMON XURIGUERA

Ramon Xuriguera, l'any 1920. El 1922 fa el soldat a Melilla. 1928: amb Joan Casanovas, futur president del Parlament de Catalunya, a París. 1936: els quatre germans Xuriguera per darrera vegada: d'esquerra a dreta, Joan Baptista, Pere, Brigida (la mare), Ramon i Pau. 1947, a l'exili. Fila superior: Lola Solà, Henriette Guitard, Gerard Xuriguera i J. B. Xuriguera. Fila inferior: Blanca Xuriguera, Ramon Xuriguera i Pau Xuriguera.

ARXIU RAMON XURIGUERA

ARXIU RAMON XURIGUERA

ARXIU RAMON XURIGUERA

ARXIU RAMON XURIGUERA

que hagi desaparegut com a narrador de molts manuals. Una mostra de la desconsideració sobre Ramon Xuriguera la trobem a la *Història de la literatura catalana*, enllestida per Joaquim Molas.

“Només hi és esmentat –diu Josep Camps– al capítol, redactat per Albert Manent, ‘Assaig, periodisme i memòries (1918-1938)’, inclòs al volum X, com a autor de l’obra *Els exiliats acusen*. La seva producció novel·lística i la resta d’assaigs, igual com les tasques culturals en què participà, no hi són ni tan sols esmentats.”

Tampoc no va tenir sort amb el *Diccionari de la literatura catalana*. A la segona edició, del 2000, la seva entrada va ser reelaborada sense gaire encert, afirma Josep Camps. El volum de nar-

racions *Espills adormits* hi és considerat una novel·la. S’hi afirma que va col·laborar a la revista *Art*, però en realitat qui hi va publicar uns quants textos va ser el seu germà, Joan Baptista. I el llibre *L’aportació de l’occident català a l’obra de la Renaixença* s’hi converteix en *L’aportació de la Catalunya occidental a l’obra de la Renaixença*.

Més errors apareguts a diverses bibliografies han estat el fet de fixar Lleida com a lloc de naixement, i París, el de traspàs, i suposar que el 1928 decideix d’exiliar-se a París, tot i que en realitat se n’hi va per gaudir d’una beca d’estudis.

Per a Josep Camps, *Desordre* encaixa a la perfecció en el teixit narratiu de l’època perquè enfila temes com

ara la pèrdua de l’adolescència o la destrucció de la família i de l’individu presents en obres com *Pàgines d’un adolescent*, de Xavier Benguerel; *Eva*, de Carles Soldevila; o *Aloma*, de Mercè Rodoreda. És, considera, la seva millor novel·la.

Ramon Xuriguera no va quedar satisfet plenament de *Desordre* i, conjuntament amb la novel·la posterior, *Destins*, la va reelaborar entre el 1955 i el 1959. Les dues versions són separades per 23 anys i és lògic d’observar-hi diferències importants. Ho diu l’autor mateix a la nota introductòria de la versió definitiva: “Aquesta nova versió de *Desordre*, si bé conserva el fons de la novel·la publicada amb el mateix títol l’any 1936, en difereix profunda-

ARXIU RAMON XURIGUERA

ARXIU RAMON XURIGUERA

JOSEP CAMPS

1959: amb Josep Carner a París. 1960: els dos germans Xuriguera, Ramon i Joan Baptista, a Bergerac. Josep Camps i Arbós (Calella, 1963) autor de l'estudi biogràfic sobre Ramon Xuriguera, editat per l'Abadia de Montserrat.

ment quant a la manera de tractar-lo. A fi d'ampliar aspectes, potser massa esquemàtics, o de consignar-ne d'altres restats inexpressats, l'autor l'ha reescrita enterament." Sembla, doncs, que l'autor va fer molt de cas dels retrets de la crítica. És una operació similar a la que realitzaren alguns altres components de la seva generació, que també van reelaborar a la postguerra

part de l'obra narrativa dels anys 30. A manera d'exemple, el filòleg recorda Sebastià Juan Arbó, amb *L'inútil combat*; Xavier Benguerel, amb *Pàgines d'un adolescent* i *Suburbi*; o Mercè Rodoreda, amb *Aloma*.

Però Josep Camps i Arbós ha considerat que pagava la pena de rescatar, a més, *Volves grises*, la seva primera novel·la, també psicològica, tot i que

la feblesa de l'anècdota fa que es pugui qualificar de conte allargassat. A més, amb aquesta obra l'autor ens dona la seva versió d'un dels grans temes de la literatura europea dels anys 30, el de la crisi sentimental i moral de la joventut, que tornarà a ser l'eix argumental de *Desordre*.

Lluís Bonada

Trossos i mossos

Alfons Llorenç

Cefís

Posseïren la terra dels déus. Habitaron les ciutats dels herois. La llengua catalana s'enlairà estries amunt de columnes dòriques, per on segles abans s'elevaven gregues oracions. Contrades llunyanes, propers paisatges semblants. Serres i valls, àlbers vora els rierols, tolls d'aigua clara embassada –alegria d'uns peixets i beguda de caderneres i gafarrons d'amorosos trinats–, exigües hortes de verdures primordials, marges amb vinyes, bancals d'oliveres i figueres als camps, el tros sembrat de blat, visions mallorquines, panorames empordanesos, vistes de la Marina i, també, paratges de la Grècia que fou catalana.

Potser fou testimoni algun ametller, que ja llençava les volves blanques i rosades que l'havien nevada i ostentava ametlletes de blanquinós vellut en senyal de triomfant primavera. A la vora del riu Cefís, a la plana de Beòcia, el 13 de març

Paratge on es va lliurar la batalla de Cefís.

del 1311 ressonà el "desperta ferro!" de la darrera batalla de la Companyia Catalana. El duc d'Atenes, Gualter de Brienne, havia traït els almogàvers, segons Muntaner: "Com ell veié que tenia pau amb tots sos veïns, pensà's una gran malaventura, ço és la companyia destruir." No els pagà els serveis. Assegurà que "els donaria la forca". Formà contra ells un poderós exercit, que incloïa 500 catalans mercenaris, que preferiren "amb ells anar a morir" que

no combatre contra els seus germans de pàtria.

Hi havia un pantà, "e del pantà la Companyia se féu escut"; desviaren les aigües del riu i inundaren la plana, que convertiren en un aiguamoll amagat sota l'herba crescuda. El duc i la més lluïda cavalleria francesa s'estacaren en el fang i foren aniquilats per la infanteria catalana i "de tots set-cents cavallers no n'escaparen mas sol dos [...] e així guanyaren la batalla e tot lo ducat d'Atenes". Els almogàvers finiren ací la vida errant, "assegueren-se e ordenaren llur vida".